

1

Maandag 17 januari 1966, Almeria (Spanje)

Ze verbleven nu al twee maanden in een oude *finca* (boerderij) boven Almería met aan de achterzijde uitzicht op de hellingen van de Sierra Nevada en aan de voorkant de Middellandse Zee. Bijna dagelijks reden ze op hun brommers door dorpjes waar mensen nog in grotwoningen leefden en hun graan dorsten, staande op een houten slee die een ezel in eindeloze cirkels over de dorsvloer trok.

Ze dronken sherry in het café bij de oude haven en keken naar de zeilen van de schepen van de garnalenvissers in de Golfo de Almeria.

Ze waren geen geliefden, meer zielsverwanten. Hippies, zwervers, randfiguren. Cécile, Française, activiste van “Les Amis de la Terre”, had Peter VanEs op het jungle-eiland Raotonga leren kennen. Peter, die in zeilkringen “Ocean Pete” werd genoemd, had deze bijnaam gekregen, omdat hij de eerste man ter wereld was die in een bootje van tien meter non-stop solo rond de wereld voer, zes jaar voordat Sir Robin Knox de officiële primeur verwierf. Een suïcidaal type dus, ondanks zijn energie en levenslust. Nog geen dertig en al een kleine legende in de internationale zeilgemeenschap. Als hij geld nodig had, zeilde hij voor schatrijke broodheren.

Twee jaar geleden, in 1964, verbeterde VanEs het uit 1905 stammende record van de legendarische

Charlie Barr¹⁾ door van Sandy Hook bij New York in elf dagen naar Lizard Point bij Cornwall te zeilen, waarbij hij in stormachtig weer een totale roekeloosheid aan de dag legde. De eigenaar van de boot, die ook meereisde, protesteerde zelfs zo heftig dat VanEs hem in zijn cabine liet opsluiten.

Toen Peter en Cécile in de gehuurde motorboot, een soort ommetjesvaarder afgeleid van een bijna klassiek vissersbootje uit Mallorca, de haven van Almería uitvoeren, was het prachtig winterweer. Witte en grijze drijvende wolken en daartussen grote vlakken blauw. Ver weg in het westen aan de horizon, boven de Costa del Sol, zag het donkergrijs van de regen. Buitengaats karnde de krachtige westenwind de zee tot een caleidoscoop van kleuren. Dreigend grijs, staalblauw, turkoois en lichtgroen, onvermengd als de kleuren op een landkaart, gaven het water onder de witte rillijnen van schuim de aanblik van een onderzees alpenlandschap.

Voorbij de Golfo de Cabo de Gata (Kaap van Gata) zette de “Sea Angler” koers naar het noordoosten, op weg naar de Romeinse ruïnes van Cartagena.

De dorpingen van Palomares waren arme boeren die maïs, bonen en tomaten verbouwden en op hun erf kippen en een enkele koe hielden.

Op nog geen twee kilometer afstand lag het gehucht Villaricos, waar de mensen uitsluitend van de zee leefden. Ze zeiden onder elkaar: ‘De armste in Palomares is rijker dan de rijkste in Villaricos.’ En dat was waar.

Net als altijd zaten de in het zwart geklede, vormloze vrouwen in het donker achter het kralengordijn van de voordeur te wachten op de volgende vangst van sardines, garnalen en inktvis.

Maar vandaag woedde er een zware storm en waren de veertig vissers niet uitgevaren. Mismoedig zaten ze naast hun boten aan hun netten, vislijnen en zeilen te prutsen. Ze hadden geen golfbreker om hun kwetsbare, vier meter lange bootjes in deze wilde zee (kan nu zo blijven) tegen de dichtbij gelegen rotsen te beschermen.

Dat was de reden dat op die maandagochtend, tussen tien en elf uur, de zee stil en verlaten was. Aan de horizon lagen een Noorse tanker en een Spaanse oorlogsbodem en de enige vissers in een gebied van vierhonderd vierkante kilometer waren drie treilers uit Aquilas, een stad vijftig kilometer verderop langs de kust, een wereldstad vergeleken met Villaricos.

Cécile stond met de koekenpan in de hand bij het kombuisje achter de weggeklapte, hoge stoel in het open stuurhuis toen Peter uitriep: ‘Dolfijnen!’

Haar ogen beschaduwend keek ze achterom naar stuurboord. Ze zag een school dansende dolfijnen en een zwerm duikende zeemeeuwen die rond en boven een halve hectare hoog opspattend schuim cirkelden, dat leek te krioelen van levend spul.

‘Wat zijn ze aan het doen?’

‘Ze schranzen, kleine visjes, garnalen. Dolfijnen vallen ze van onderen aan en jagen ze naar de oppervlakte.’

Alleen de oude man, Alfredo, de dorpsgek van Villaricos, bijgenaamd Tarzan vanwege zijn bouw, had zich niets van het weer aangetrokken. Maar hij viste alleen voor zijn plezier, niet voor zijn brood. Net toen hij een kleine tonijn uit het water zag springen, zilver

glinsterend in de zon, voelde hij een ruk aan zijn hengel. Snel haalde hij zijn vislijn binnen. Aan de haak zat een kleine inktvis. Nauwelijks bevrijd, wikkelde het dier zich om zijn voorarm. Alfredo trok de zuignappen los en bracht de inktvis naar zijn mond. In een flits doodde hij het miniatuurmonster op de eeuwenoude wijze van de vissers van de Middellandse Zee door hem achter beide ogen te bijten.

De “Sea Angler” passeerde het vissersbootje rakelings.

‘Zag je dat, zag je dat?’ riep Cécile die moest overgeven bij de aanblik.

Peter lachte geamuseerd en zwaaide vrolijk naar de oude man in zijn slingerende bootje.

Dobberend tussen de rollers met zware schuimstrepen klom de “Sea Angler” net druipend uit een golfdal toen ze de luide knal hoorden. Ze zagen beiden, hij in de stuurstoel, zij balancerend met het pannetje, de vuurbal hoog in de lucht, en de stortvloed van wrakstukken die door de harde westenwind en de opwaartse luchtstroom van de lokale depressie in hun richting werden gedreven. Peter telde zes parachutes in de lucht. Eén verdween weldra op het land, de andere dreven verder zeewaarts.

‘Kijk, een parachute’, riep Cécile, opgewonden in de verte wijzend. ‘Daar nog één, en daar.’ Vijf parachutes, drie oranje-witte en twee grijs-witte, dreven hoog in de lucht steeds verder af van de kustlijn.

‘Mijn God,’ riep Cécile, naar de oranje parachutes wijzend, ‘daar hangen mensen aan. Snel Peter, snel, we moeten ze redden!’

Hij wist dat dat onmogelijk was. Het zeven meter lange bootje, met slechts vijftig pk in het motorruim,

liep tien knopen; in deze storm haalde het hooguit zeven.

No way, schudde Peter ontkennend, terwijl hij de afstand berekende waarop ze bij deze windkracht zouden neerkomen. Schuin omhoog loensend mompelde hij in zichzelf, 'Hoogte: drie kilometer, oogafstand: ik schat ruim vier kilometer, windsnelheid: dertig knopen; op die hoogte zo te zien windkracht negen: vijfenveertig knopen. Op zeeniveau zou dat storm betekenen.'

Tegen de tijd dat de "Sea Angler" ter plekke was, zouden ze allang verdronken zijn. Tenzij ze een zwemvest hadden, maar dan zou de kustwacht ze wel vinden. Hij meende iets te zien aan de horizon en pakte zijn verrekijker. In de richting waarin de oranje parachutes met hun spartelende vracht koersten, herkende hij duidelijk de contouren van twee Spaanse treilers. Na enkele minuten stelde hij vast: 'Ze hebben de chutes gezien. Ze stomen in de goede richting. Met een beetje geluk kunnen ze die arme drommels net op tijd opvissen.'

Cécile was voor geen rede vatbaar. Hysterisch ging ze tegen hem tekeer op een manier waar de honden geen brood van lusten. Kreten als "rotzak", "onmenselijk" en "moordenaar" werden naar zijn hoofd geslingerd, terwijl ze hem stompte en opzij probeerde te duwen. Ten slotte kalmeerde ze toen ze in de gaten had, dat beide treilers in de ruimende wind op redding koers lagen.

Ze vlijde haar wang tegen zijn schouder. Sorry, dat ik me zo liet gaan', lispelde ze.

Kutwijf, linkse rakker, dacht hij, nog ziedend van ingehouden woede. Hij was behoorlijk op haar afgeknaapt.

Gebiologeerd keken ze toe hoe de twee grijswitte valschermen, veel groter dan de drie andere, langzaam uiteendreven. Het ene volgde de koers van de oranje-witte, het andere cirkelde, klimmend en dalend, om plotseling met een ruk hellend op hun bijna stationair deinende boot af te stevenen. Ze zaten verstijfd van schrik toen het enorme valscherf met zijn grote last in de vorm van een sigarenkoker, heftig heen en weer slingerend, op hen afkwam. Volledig in paniek wist Peter toch nog de boot te manoeuvreren en zag het ding vlak boven hun hoofden zeewaarts passeren.

Even later trof de Jules Verne-achtige, eivormige parashute met zijn cilindrische vracht het water, waarop hij bleef drijven, zo'n honderd meter van hen verwijderd. Hij draaide het roer om erop af te gaan. Toen hij de plek bereikte, was het voorwerp tot zijn verbazing compleet met parashute en al onder de golven verdwenen.

Verdwaasd staarde Peter op het voordek omlaag naar de krimpemde schaduw in de diepte. Dit was belangrijk! Heel belangrijk!

Ze lagen ruim drie kilometer van de kust. Cécile kwam even bij in de nauwe kajuit.

Vertraagd door de twee nylon zeeankers dobberde het bootje nagenoeg stationair met zijn boeg in de wind. Hij zette al zijn wapens in om de juiste positie vast te leggen. Met kruispeilingen door middel van zijn handpeilkompas en RDF (*Radio Direction Finder*) bracht hij met een koersliniaal de positie in kaart. Tevreden stelde hij vast, dat het punt overeenstemde met de uitslag op het Satnavscherf van de Loran-set.

Dat, plus nog enkele andere navigatietrucjes, boden hem de zekerheid dat hij de positie op vijftig meter nauwkeurig had bepaald.

Peter bestudeerde de kaart. ‘Valt mee, diepte tachtig à honderdzwintig meter. Twee mijl verder zeewaarts is de diepte meer dan duizend meter.’

De “Sea Angler” zette koers naar de thuishaven. Cartagena was voorlopig vergeten.

Terwijl ze bezig was haar stoel weer over het kombuisje heen te klappen, kregen ze bijna opnieuw ruzie. Peter zei: ‘Je moet mij op je erewoord beloven hier met geen mens over te praten. Met niemand. Althans voorlopig niet.’

Cécile keek hem met verstarde ogen aan. Ook zij had meteen begrepen, dat het een B-52 moest zijn geweest. De routine van het bijtanken van met kernbommen geladen B-52’s boven bewoond gebied was een belangrijk punt op de agenda van “Les Amis de la Terre”, de eerste milieubeweging.

‘Volgens mij is het een waterstofbom. Wat is er belangrijker voor de Yanks dan het in veiligheid brengen van hun kernwapens?’

Peter keek haar aan alsof ze gek was. ‘Doe niet zo achterlijk. In de eerste plaats lijkt het helemaal niet op een bom: geen kegelkop, geen stabilisatievinnen. Je zag toch dat het gewoon een container was. Bovendien heb je ooit gehoord van een bom aan een valscherms? Bommen zweven niet omlaag, *they just drop them.*’

‘O ja? Heb jij wel eens een H-bom in het echt gezien? Niemand dus. En misschien zweven ze omlaag boven Moskou om de bemanning een kans te geven zich veilig uit de voeten te maken.’ Ze geloofde het zelf niet.

De discussie dreigde in een conflict te ontaarden. Ten slotte sloten ze een compromis. Als er aanwijzingen zouden zijn, dat het toch om een kernwapen ging, mocht Cécile zelf beslissen wat haar te doen stond. De hele Middellandse Zee straks radioactief. Dat wilde ze in geen geval op haar geweten hebben.

Peter, de internationale strandjutter en onderzeepiraat, had zijn eigen agenda. Ze kan rondbazuinen wat ze wil, dacht hij vergenoegd, ze heeft toch geen idee waar dat ding ligt. Hij streek over de agenda in zijn borstzakje. Daarin zaten de coördinaten veilig opgeborgen.

Peter had zich wel vaker aan Cécile geërgerd en omgekeerd. Maar ditmaal was het goed raak. Zoals wel eerder was gebeurd, besloot Peter nog enkele dagen in de stad rond te hangen. Maar Cécile tufte in haar eentje op haar Solex naar hun vakantiehuisje in de bergen.

Peter was weliswaar Amerikaans staatsburger, maar geen patriot. Eerder het tegendeel. Hij had een gloeiende hekel aan de overheid in het algemeen en de belastingdienst in het bijzonder. Bovendien was hij fel tegen de huidige regering gekant vanwege haar Vietnam-politiek. Geen wonder dus, dat hij niet de minste aandrang voelde om zijn vondst aan de Amerikanen kenbaar te maken. Het ding was kennelijk waardevol. Wie weet kon hij er nog wat aan verdienen. Hij geloofde heilig in de ongeschreven, eeuwenoude wet van de zee: "Alles wat je onder water vindt, is jouw eigendom". Daar had niemand iets mee te maken; buiten of binnen territoriale wateren, het maakte niets uit.

De autoriteiten dachten er soms anders over. Zo was hij een keer op heterdaad betrappt tijdens een ex-

peditie naar Fenicische relikwieën in de Egeïsche Zee. Hij en zijn partners hadden geen andere keus gehad dan de helft van de opbrengsten af te dragen aan het Griekse Ministerie van Oudheden. Zijn laatste pech was vorig jaar bij het verwijderen van porselein uit een Chinees schip, dat in de veertiende eeuw voor de Zuid-Koreaanse kust bij Sinan was vergaan. De scuba-duikers werden gearresteerd en de kostbaarheden kwamen in het Nationaal Museum van Seoel terecht.

Such is life. Win some, lose some.

Peter had geen flauw idee wat hij met zijn informatie moest aanvangen. Ik zie wel. *Just sit tight for the moment*, dacht hij. Misschien geen gek idee om een goede Spaanse advocaat te raadplegen. Misschien kon hij rechten doen gelden.

2

Het was vijf minuten over zeven in de ochtend, Washington-tijd, anderhalf uur na de ramp, toen een medewerker van de *Situation Room* van het Witte Huis het bericht naar de slaapkamer van de president bracht. Deze zat juist aan zijn ontbijt van meloen, plakjes rookvlees en hete thee.

President Lynden B. Johnson las de memo snel door. De inhoud luidde:

Tijdens een routine bijtankoperatie, honderdtachtig kilometer van Gibraltar, heeft een botsing plaatsgevonden tussen een B-52- en een KC-135-tanker. De B-52 is op de Spaanse kust neergestort en de tanker is in de lucht geëxplodeerd. Vier overlevenden zijn opgepikt uit zee. De B-52 had vier thermonucleaire wapens aan boord. Het 16e Kernramp-team is naar het gebied vertrokken.

De president pakte de telefoon en belde de minister van Defensie. 'Bestaat er enig gevaar voor een explosie?', vroeg hij aan Robert McNamara.

'Dat betwijfelen wij', was het antwoord. Verder verklaarde hij dat de zoekactie naar de wapens zou beginnen zo gauw de Air Force ter plekke zou zijn.

‘Doe al het mogelijke om ze te vinden,’ beëindigde de president het gesprek, dat nog geen vijftig seconden had geduurd.

3

Gezeten in de elegante lounge van het viersterrenhotel “Las Pamesas” in Almería, de pleisterplaats van Hollywood-filmploegen, liet Peter VanEs *The New York Times* op de vloer glijden, terwijl hij zijn gedachten probeerde te ordenen. Het bericht was interessant, bijzonder interessant. Het vermeldde dat van de drie H-bommen, die bij Palomares op het vasteland waren gevonden, de parachute van een van hen geopend was, terwijl de parachutesystemen van de beide andere gefaald hadden. Dit had geresulteerd in een niet-nucleaire explosie, drie yard diepe kraters en de verspreiding van plutonium over een radius van zeshonderd yards.

Cécile had dus gelijk gehad. Ze waren getuige geweest van het wegzinken van een waterstofbom. De enorme omvang van dit feit begon langzaam tot hem door te dringen.

Hij had hardop uitgeroepen: ‘*Of course, the bomb, stupid*’, tot consternatie van een groepje Amerikaanse vakantiegangers. Opgelaten plakte Peter een magere glimlach op zijn gezicht, als een doofstomme wijzend naar de krant die hij demonstratief omhooghield.

‘Ah, The New York Times.’

Iedereen lachte, instemmend knikkend.

Terwijl hij met zijn glas zat te spelen, leek het alsof hij stemmen in zijn hoofd hoorde zoemen.

Waarom zeg je niet gewoon tegen de Amerikanen: ‘*Hey, guys*, ik weet waar jullie bom ligt. Voor twee miljoen zeg ik het.’

‘O ja, dacht je echt dat ze dat zouden doen? Doe niet zo achterlijk.’

‘*Hey*, een beter idee, waarom niet een klant? De Israëli’s, de Egyptenaren, de Fransen of de Russen?’

‘De Sovjets, Mao? Over mijn lijk. De Gaulle lijkt me geen gek idee, of Israël. Ze zouden er best flink wat voor overhebben. Bespaart ze miljoenen, misschien miljarden.’

Rustig blijven, jongen. Het spel is nog niet eens begonnen. Misschien moest hij toch maar eens een afspraak maken met die advocaat in Madrid. Dan wist hij in ieder geval waar hij aan toe was.

Het idee maakte hem weer rustig. Hij dacht aan Cécile. Kon hij haar wel vertrouwen? De milieuactiviste tegen de Franse kernproeven op “Mururoa”? De gedachte aan deze onberekenbare tweede ooggetuige - wat hem betrof liep hun vriendschap ten einde - gaf hem een opgejaagd gevoel. Ze zou zijn zakagenda kunnen bemachtigen, de boel verraden. Enkel uit dat achterlijke idealisme van haar. Hij geloofde het niet, maar toch...

De volgende twintig minuten besteedde Peter aan het versleutelen van de nautische gegevens met behulp van de onkraakbare Vigenère-code¹), genoemd naar Blaise de Vigenère, een Franse diplomaat uit de zestiende eeuw. Het enige dat hij hoefde te doen was de cijfers omzetten in letters – bijvoorbeeld 4=d, 21=u

– en een willekeurig woord als sleutel gebruiken. Hij dacht even aan zijn eigen naam VanEs. ‘*Stupid idiot*’, schold hij hoorbaar.

Weer keken de toeristen naar die vreemde vogel. Ze snapten het: het syndroom van Gilles de la Tourette. Arme drommel!

Inderdaad stom. Iedereen kon zo’n woord uitproberen. Hij koos COMPLET, omdat hij toevallig *Thé complet* op de kaart zag staan. Met behulp van de speciale alfabetmatrix (het Vigenère-vierkant) kostte het hem luttele seconden om zijn waardevolle gegevens in een nonsenscode in zijn zakagenda te noteren. De getallen zaten ook in zijn hoofd, maar hij wist dat dat geen enkele zekerheid bood.

Misschien was het belachelijk wat hij deed. Maar beter *safe than sorry*.

4

Afgezien van de verse wijnvlek op zijn overhemd was de vliegreis van Malaga naar Madrid probleemloos verlopen. Peter was onder de indruk toen hij het enorme kantoor van Mr. Rocas binnentrad. Wat een luxe. Zelfs een Goya.

Mr. Rocas, lang, slank, aristocratisch en hautain achter een façade van vormelijke hartelijkheid, beantwoordde geduldig de vragen van zijn ietwat zonderlinge bezoeker. De toppen van zijn vingers tegen elkaar zettend, sprak hij belerend: ‘Verloren objecten binnen de driemijlszone – zeemijlen – vallen onder de Spaanse wetgeving. Er is veel jurisprudentie over dit onderwerp.’ ‘Waarom spreken juristen altijd zo gewichtig?’, verzuchtte Peter, terwijl de stem vervolgde: ‘In grote lijnen komt het hier op neer dat, als het object minder dan tien jaar vermist is, de vinder geen eigendomsrecht kan claimen. Daar staat tegenover dat de vinder dan wel, volgens recente uitspraken van de Hoge Raad, een vindingsloon mag eisen van tien à vijftien procent van de dagwaarde.’

Peter viel bijna van zijn gotische zetel. Hij wist dat het om een H-bom ging, want de twee bij Palomares op land gevonden bommen waren, zoals in de pers stond afgebeeld, van parachutes voorzien. Tien procent! Dat is misschien wel tien miljoen dollar. In zijn